

एतद्वैपौरुषंरूपम् पुरुषस्यवैराजस्यरूपमेवेश्वरेणाधिष्ठितत्वात् तदभेदविवक्षयातस्यरूपमुच्यते अंगकल्पनामाह भूःपादावित्यादित्रिभिः भूराद्यनुवादेनभगवत्पादादिभावनाविधीयते ॥ ६ ॥ प्रजननमेद्रम् अपानःपायुः ॥ ७ ॥ ८ ॥ अनुक्तमन्यदप्येवमूह्यमित्याह यावानयंव्यष्टिःपुरुषःस्वमानतः सप्तवितस्ति संस्थया अवयवसन्निवेशेनमितः ॥ ९ ॥ भूषणादीन्याह कौस्तुभेत्यादिना स्वात्मज्योतिः शुद्धजीवचैतन्यं यातस्यकौस्तुभस्यप्रभातामेवविभर्ति ॥ १० ॥ त्रिवृत्स्वरं त्रिमात्रं प्रणवम् ॥ ११ ॥ पारमेष्ठ्यं पदं ब्रह्मलोकम् ॥ १२ ॥ अव्याकृतं प्रधानम् यदधिष्ठितः अधिष्ठाय

एतद्वैपौरुषंरूपंभूःपादौघौःशिरोनभः ॥ नाभिःसूर्योऽक्षिणीनासेवायुःकर्णौदिशःप्रभोः ॥ ६ ॥ प्रजापतिःप्रजननमपानोमृत्युरीशितुः ॥ तद्वाहवोलोकपालामनश्चंद्रोभ्रुवौयमः ॥ ७ ॥ लज्जोत्तरोऽधरोलोभोदंताज्योत्स्नास्मयोभ्रमः ॥ रोमाणिभूरुहाभूमोमेघाःपुरुषमूर्द्धजाः ॥ ८ ॥ यावानयंवैपुरुषोयावत्यासंस्थयामितः ॥ तावानसावपिमहापुरुषोलोकसंस्थया ॥ ९ ॥ कौस्तुभव्यपदेशेनस्वात्मज्योतिर्विभर्त्यजः ॥ तत्प्रभाव्यापिनीसाक्षात्श्रीवत्समुरसाविभुः ॥ १० ॥ स्वमायांवनमालाख्यांनानागुणमयींदधत् ॥ वासश्छंदोमयंपीतंब्रह्मसूत्रं त्रिवृत्स्वरम् ॥ ११ ॥ विभर्तिसांख्ययोगंचदेवोमकरकुंडले ॥ मौलिंपदंपारमेष्ठ्यंसर्वलोकाभयंकरम् ॥ १२ ॥ अव्याकृतमनंताख्यमासनंयदधिष्ठितः ॥ धर्मज्ञानादिभिर्युक्तंसत्त्वंपद्ममिहोच्यते ॥ १३ ॥ ओजःसहोबलयुतंमुख्यतत्त्वंगदांदधत् ॥ अपांतत्त्वंदरवरंतेजस्तत्त्वंसुदर्शनम् ॥ १४ ॥ नभोनिभंनभस्तत्त्वमसिचर्मतमोमयम् ॥ कालरूपंधनुःशार्ङ्गं तथाकर्ममयेषुधिम् ॥ १५ ॥ इंद्रियाणिशरानादुराकूतीरस्यस्यंदनम् ॥ तन्मात्राण्यस्याभिव्यक्तिमुद्रयार्थक्रियात्मताम् ॥ १६ ॥ मंडलंदेवयजनंदीक्षासंस्कारआत्मनः ॥ परिचर्याभगवतआत्मनोदुरितःक्षयः ॥ १७ ॥

स्थितः तदासनभूतंपद्मं सत्त्वंसत्त्वगुणः ॥ १३ ॥ मुख्यतत्त्वंप्राणतत्त्वम् प्राणोवैमुख्यइतिश्रुतेः दरवरंशंखम् ॥ १४ ॥ १५ ॥ आकूतीःक्रियाशक्तियुक्तंमनः अस्यरथस्याभिव्यक्तिंबहिरभिव्यक्तंरूपं मुद्रयाधृतयाअर्थक्रियात्मतांवरदाभयदादिरूपत्वंविभर्ति तत्तन्मुद्रयातथातथाभावयेदित्यर्थः ॥ १६ ॥ मंडलंदेवयजनंदेवपूजाभूमिम् सूर्यमंडलत्वेनभावयेदित्यर्थः अंतर्वह्निमंडलंवादीक्षासंस्कारआत्मनःगुरुकृतांमंत्रदीक्षामेवात्मनस्तत्पूजायोग्यतांभावयेदित्यर्थः परिचर्येति भगवतस्तांपरिचर्यांस्वस्यसकलपापक्षयायएवंरूपांभावयेदित्यर्थः ॥ १७ ॥